

การศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาว อำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์
เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง
Study of the Cultural Identity of the Southern Isan People, Thai-Lao Tribes in
Phutthaisong District, Buriram Province for the Creating Lam Plearn Performance
Format for the Thai-Lao Phutthaisong Area

เสาวรัตน์ ทศตะ^{1*}

Saowarut Thotsa^{1*}

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์¹

Assistant Professor, Dr., Faculty of Education, Buriram Rajabhat University¹

*Corresponding author, e-mail: saowarut.th@bru.ac.th

วันที่รับบทความ: 31 มีนาคม 2568; วันแก้ไขบทความ: 8 พฤษภาคม 2568; วันตอบรับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาวอำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อการสร้างสรรครูปแบบการแสดงชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง มีจุดมุ่งหมายวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาแหล่งพื้นที่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแสด ตำบลมะเฟือง อำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ 2. เพื่อสร้างสรรครูปแบบการแสดงชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง กระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย ทำนองเพลง บทร้อง เครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลง กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปฏิบัติจำนวน 18 คน ประกอบไปด้วย นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ จำนวน 12 คน ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง จำนวน 1 คน ผู้แต่งทำนองดนตรี จำนวน 1 คน ผู้ร่วมออกแบบท่ารำ จำนวน 2 คน ผู้ร่วมออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ จำนวน 2 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ประกอบไปด้วย ผู้วิพากษ์ชุดการแสดง จำนวน 3 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผู้หญิง จำนวน 12 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นมาของชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแสด อำเภอฟุทไธสง เกิดจากการอพยพจากนครเวียงจันทน์ มาอาศัยอยู่หมู่บ้านศีร์ษะแสด หรือบ้านหัวแฮด ซึ่งเป็นชื่อเดิม โดยส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อสายไทยลาวชัยภูมิ โดยใช้ทำนองลำเพลินในการแต่งเนื้อร้อง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่คงอยู่ในท้องถิ่น และภาษาสำเนียงที่นิยมใช้ภาษาลาวสำเนียงชัยภูมิ และบทร้องสื่อให้เห็นถึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นที่ปรากฏควบคู่กับเครื่องดนตรีโปงลางพื้นบ้านอีสาน และการสร้างสรรค์ชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง งานวิจัยนี้ได้สร้างสรรค์ท่ารำเปรียบเทียบกับท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม และท่ารำปรากฏในชุดการแสดงทั้งหมดมีจำนวน 5 ท่า ได้แก่ ท่าที่ 9 ท่าที่ 10 ท่าที่ 11 ท่าที่ 35 และท่าที่ 51 และท่ารำอื่น ๆ ใช้ท่าแม่บทอีสาน ทั้งนี้เพื่อให้มีชุดการแสดงประจำท้องถิ่นสามารถนำไปเผยแพร่ และปรับปรุงให้เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของชนเผ่าไทยลาว อำเภอฟุทไธสง ให้คงอยู่ต่อไป

คำสำคัญ: เอกลักษณ์, วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้, เผ่าไทยลาว, การสร้างสรรค์, รูปแบบการแสดงชุดลำเพลิน

Abstract

The study of the cultural identity of the southern Isan people, specifically the Thai-Lao tribes in Phutthaisong District, Buriram Province, for the creation of a Lam Ploen performance format for the Thai-Lao Phutthaisong area aimed to: 1. Explore the historical and cultural background of the

Southern Isan Thai-Lao tribes in Phutthaisong district residing in Ban Sira Raet, Ma-fuang Subdistrict, Phutthaisong District, Buriram Province. 2. Create a Lam Plearn performance format entitled “Lam Ploen Chom Thin Thai-Lao Chao Phutthaisong”, focusing on choreography, costumes, melody, lyrics, and traditional musical instruments. The sample group consisted of 18 individuals selected through purposive sampling: 12 female students majoring in Performing Arts from the Faculty of Education, Buriram Rajabhat University; one lyricist; one composer; two choreography designers; two costume and accessory designers; and three expert reviewers of the performance. Data collection involved both documentary research and fieldwork. The data were analyzed and presented using descriptive analysis. The findings revealed that the Thai-Lao community in Ban Sira Raet (formerly known as Ban Hua Haet) originated from migrations from Vientiane. Most villagers are descendants of the Thai-Lao from Chaiyaphum. The research composed the lyrics in Lam Ploen style, a musical form unique to the region, using the Chaiyaphum Lao dialect to reflect the community’s identity. The lyrics, together with the use of pong lang—a traditional Isan musical instrument—convey the essence of local culture and tradition. The performance creation includes a blend of newly choreographed dance movements and traditional Lam Ploen gestures. Five original dance moves (No. 9, 10, 11, 35, and 51) were developed and incorporated alongside basic Isan classical movements. The research’s intention is to establish this performance as a cultural signature of the Thai-Lao tribes in Phutthaisong district, preserving and promoting it as a local heritage for future generations.

Keywords: Identity, Southern Isan Folk Culture, Thai-Lao Tribe, Creativity, Lam Ploen Performance Format

บทนำ

ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบันมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ การปฏิบัติ การแสดงออก ความรู้ ทักษะ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มชุมชน กลุ่มชน ยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นตน เป็นความสัมพันธ์ที่มีต่อธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นเป็นตำนาน เกิดความภูมิใจในตัวตน ซึ่งมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จำแนกออกเป็น 7 สาขา ได้แก่ สาขาศิลปะการแสดง สาขางานช่างฝีมือดั้งเดิม สาขาวรรณกรรมพื้นบ้าน สาขากีฬา ภูมิปัญญาไทย สาขาแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล สาขาความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล สาขาภาษา ยกตัวอย่างเช่น เครื่องดนตรีไทย ต่าง ๆ นาฏศิลป์การละคร ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้าที่แสดงสถานภาพทางสังคม เครื่องจักสานภาชนะเครื่องใช้ประจำบ้านที่ทำจากวัสดุดิบในท้องถิ่น เครื่องรัก นิทานพื้นบ้าน ตำนานพื้นบ้านบสวดหรือบทกล่าวในพิธีกรรม กระบี่กระบอง มวยไทย การแสดงความเคารพแบบไทย การทำขวัญข้าว พิธีไหว้ครู การแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน เป็นสิ่งที่สืบทอดต่อกันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิตอันดั้งเดิมและ ความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในท้องถิ่นนั้น (กันยารัตน์ เครือเย็น และ สุวรรณีย์ ห้วยหงษ์ทอง, 2563)

ศิลปะการแสดงของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือเรียกอีกอย่างว่าภาคอีสาน เป็นศิลปะที่เกิดจากการลอกเลียนแบบท่าทางการทำมาหากิน การทำงานในชีวิตประจำวัน การฟ้อนรำมีลักษณะเรียบง่าย กระฉับกระเฉง ไม่ค่อยมีความอ่อนช้อย แต่มีท่าทางและลีลางดงาม การฟ้อนรำของชาวอีสานมีลักษณะอัน เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันไปตามสภาพท้องถิ่น และความเป็นอยู่ของกลุ่มชน การแสดงพื้นบ้านอีสานจึงเป็น การแสดงที่สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภาคอีสาน ทั้งอีสานเหนือและอีสานใต้ ทำให้มีความหลากหลายของการแสดง และมีสีสันเพิ่มชิ้นการฟ้อนของภาคอีสานได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นอย่างมากมายและพัฒนาชุดการแสดงของ ภาคอีสาน โดยมีการประดิษฐ์คิดค้นและพัฒนาชิ้นใหม่ ตลอดจนได้มีการปรับปรุงท่าฟ้อนและดนตรี

ให้เข้ากับยุคสมัยอยู่เสมอถ้าไม่อนุรักษ์เอาไว้ก็จะสูญหายไปตามกาลเวลา ซึ่งชุดการฟ้อนของแต่ละชุดได้ประดิษฐ์ ขึ้น นั้น ก็เพื่อจะได้เผยแพร่ความรู้และฝึกอบรมแก่บุคคลในท้องถิ่น เพื่อเป็นผู้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมอีสานสืบต่อไป ประเพณีการเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมที่ประชาชนร่วมกันทำขึ้น เพื่อให้เกิดความสนุกสนานแต่ละท้องถิ่นหรือตำบล หมู่บ้าน บางอย่างอาจเหมือนกันกับท้องถิ่นอื่น และบางอย่างอาจแตกต่างกันไปตามความนิยมในท้องถิ่น (สุนิศา โพธิ์แสนสุข, 2565)

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรมทั้งนี้ เป็นผลมาจากสภาพ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีเขตติดต่อกับจังหวัด นครราชสีมา สุรินทร์ มหาสารคาม และประเทศกัมพูชา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเขมรต่ำ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมทั้งแบบไทยภาคกลางจาก จังหวัด นครราชสีมา ไทยอีสาน เขตติดต่อด้านจังหวัดมหาสารคามและวัฒนธรรมเขมรจากทาง ด้านจังหวัดสุรินทร์และ ประเทศกัมพูชา การละเล่นของชาวบุรีรัมย์ก็มีทั้งที่เป็นแบบไทยกลาง ไทยลาวและไทยเขมร โดยเฉพาะการละเล่นแบบ ไทยเขมรดังกล่าวนี้นี้ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับ การละเล่นในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษ ทั้งนี้เพราะดินแดนแถบนี้มี ลักษณะวัฒนธรรม เป็นแบบไทยเขมร ลักษณะที่กล่าวมานี้จึงทำให้วัฒนธรรมของจังหวัด บุรีรัมย์มีความคล้ายกันกับ วัฒนธรรมของประเทศกัมพูชา ทำให้มีความหลากหลายของ วัฒนธรรมประกอบด้วย กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร กลุ่มชาติ พันธุ์ไทยลาว กลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย และกลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช เกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญสร้างความประทับใจแก่ผู้ที่มาเยือน (อำนวย คมกริช และ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง, 2565)

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่ได้จัดหลักสูตรให้ ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ศิลปะการแสดง ทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ซึ่งผู้สอนได้สอดแทรกเนื้อหา ด้านทักษะการ ปฏิบัติและวัฒนธรรมที่เป็นท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงเล็งเห็นความสำคัญของการรวบรวมองค์ความรู้ด้านนาฏศิลป์ ที่เป็น วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นที่ควรอนุรักษ์และสืบทอดให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและปฏิบัติ อีกทั้งยังได้องค์ความรู้บริบทพื้นที่ในด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ของท้องถิ่น ดังนั้นจึงได้ศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน อีสานใต้ที่เป็นศิลปะการแสดงที่ยังคงอยู่ และเป็นชนเผ่าไทยลาวที่อยู่ในเขต อำเภอยะโฮง จังหวัดบุรีรัมย์ และได้ เล็งเห็นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นที่เป็นพื้นที่ที่มีชนเผ่าไทยลาวอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากอีกทั้งในชุมชนท้องถิ่นมี วัฒนธรรมที่ยังคงอนุรักษ์และเป็นเอกลักษณ์ที่ชัดเจนด้านศิลปะการแสดง ทำนองดนตรีที่ใช้รวมถึงการผลิตลวดลายผ้า ในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในการผลิตผ้าถือเป็นต้นกำเนิดด้านหัตถศิลป์ในยุคต้น ๆ และที่สำคัญเพื่อสร้าง รูปแบบการแสดงขึ้นใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น จากข้อมูลทั้งพื้นที่วิจัย และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในการ จัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา และเพื่อประยุกต์ใช้สำหรับการบริการ วิชาการด้านการแสดงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาแหล่งพื้นที่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแสด ตำบลมะเฟือง อำเภอยะโฮง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงชุด ลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง กระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย ทำนองเพลง บทร้อง เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ใช้บรรเลงประกอบชุดการแสดง

บททวนวรรณกรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องอาทิเช่น ลักษณะ เกียรติพันธ์ และคณะ (2564 : 1) กล่าวถึงการศึกษาสภาพการณ์และ ประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมไทยลาวครั้งในอำเภอยะโฮง จังหวัดสุพรรณบุรี และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิง สร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมดังกล่าว พบว่าชุมชนลาวครั้งมีประวัติศาสตร์ยาวนานเกือบ 200 ปี มีอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการแลกเปลี่ยนและอนุรักษ์วัฒนธรรมสามารถส่งเสริมการ เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ในพื้นที่ได้ชัดเจนมีความ โดดเด่นทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และสามารถนำมาสู่งานการแสดงเชิงสร้างสรรค์ได้

อัญชลี พลบุญ (2560 : 11) ได้กล่าวว่าการออกแบบท่ารำ โดยใช้หลักทฤษฎีของนาฏศิลป์การแสดงออก ด้วยท่าทาง เพื่อสื่อความหมายและอารมณ์ตามหลักของคัมภีร์ นาฏยศาสตร์ด้วยการฟ้อนรำที่ใช้ลีลาท่าที่ 3 ลักษณะ

ได้แก่ การพ่อนรำเพื่อสร้างสรรค์ความงามบริสุทธิ์ ของท่ารำการพ่อนรำเพื่อถ่ายทอดความหมายและอารมณ์ความรู้สึก การพ่อนรำเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวในวรรณกรรมด้านการแต่งกาย โดยคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์มาเป็นกรอบด้านดนตรีได้แนวความคิดในการสร้างบทเพลง จากการสร้างการแสดงนาฏลีลาเยอบูชาแด่นางของชาวเยอมาเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิถีชีวิตแบบอีสานใต้ และเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เรามีอยู่มาจัดวางให้เป็นปัจจุบันผสมผสาน ภูมิปัญญาในแต่ละเรื่องไว้อย่างกลมกลืน เพื่อให้การสืบทอดแก่สังคมและเยาวชน จึงเป็นหลักในการสร้างรูปแบบการแสดงโดยการใช้น้ำรำเพื่อสื่ออารมณ์และท่าทางให้ชัดเจน

กันยารัตน์ เครียวเซ่น และ สุวรรณี ห้วยหงษ์ทอง (2563 : 42) กล่าวถึงการศึกษาและพัฒนาออนไลน์ศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน ประกอบไปด้วย คลาสหลัก จำนวน 9 คลาส ได้แก่ 1) คลาสการแสดงพื้นบ้านอีสาน 2) คลาสชื่อการแสดง 3) คลาสที่มาของการแสดง 4) คลาสรูปแบบการแสดง 5) คลาสเนื้อเรื่องที่แสดง 6) คลาสเพลงประกอบ 7) คลาสผู้แสดง 8) คลาสอุปกรณ์การแสดง 9) คลาสท่าทาง โดยมีคลาสการแสดงพื้นบ้านอีสานเป็นคลาสที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงทั้ง 9 คลาส เพื่อแสดงเนื้อหา ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นบ้านอีสานในแต่ละชุดพ่อน ดังนั้น 9 คลาสที่กล่าวมาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาในด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน

อำนาจ คมกริช และ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2565 : 302 - 303) กล่าวถึงผลวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบการแสดง พื้นบ้านส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ภายใต้เงื่อนไขการพัฒนา 3 ระยะ ประกอบด้วย 1.1) ระยะก่อนการสร้างงาน 1.2) ระยะการสร้างงานและ 1.3) ระยะ หลังการสร้างงาน นำไปสู่การออกแบบสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นบ้านที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ ของพื้นที่ และ 2) การออกแบบสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นบ้านส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ได้เลือกการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ทั้ง 4 เผ่าของ จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2.1) การแสดงเรือบตรดของลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร 2.2) วัฒนธรรม การสักการะปราสาทเมืองต่ำของลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว 2.3) การแสดงเรือบตรดและกลมอ ของลุ่มชาติพันธุ์ไทยกูย และ 2.4) การทำข้าวเม่าของของลุ่มชาติพันธุ์ไทยโคราช มาสร้างสรรค์เป็นการแสดงในชื่อชุด “โรบ่าบุรีสี่เผ่า” โดยมีเนื้อเรื่องเป็น 4 ภาษาตามชาติพันธุ์ สร้างสรรค์ดนตรีที่สื่อความหมายถึงวัฒนธรรมได้ชัดเจน รวมถึงการแต่งกายที่มาจากวิถีชีวิต และการออกแบบท่ารำที่กลมกลืนกันตลอดการแสดงและการแปรแถวของ แต่ละการแสดงทำให้เกิดความน่าสนใจ เพื่อใช้ในการแสดงหลักในหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

นุชรินทร์ พลแสน และ สุภาวดี โพธิ์เวชกุล (2562 : 162) กล่าวว่าผลการวิจัยพบว่าการแสดงพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์สามารถแบ่ง แนวคิดได้ทั้งหมด 5 กลุ่มได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการเล่น 3. กลุ่มประกอบ ทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม และแบ่งรูปแบบตามลักษณะเครื่องนุ่งห่มโดยยึดเกณฑ์การนุ่งผ้าที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจง กระเบน และรูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกายมีทั้งหมด 4 ขั้นตอนประกอบด้วย 1.การสร้างแนวคิด 2.ขั้นตอนการออกแบบเครื่อง แต่งกาย 3.ปรับปรุงแก้ไข และ 4. นำออกเผยแพร่

อัครพร สุขทอง และคณะ (2566 : 146) กล่าวว่าการศึกษาสร้างสรรค์การแสดงนาฏยประดิษฐ์ชุด “ระบำทอผ้าไหมเมืองสุรินทร์” สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการแสดงถึง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นสุรินทร์ การอนุรักษ์ และสืบสานภูมิปัญญาผ้าไหมพื้นเมือง รวมถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาช่างศิลป์ท้องถิ่นด้านผ้าไหมให้เป็นที่รู้จักในแวดวง สังคมชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติสืบต่อไป

อนุชิต สีโมรส และคณะ (2565 : 164) การแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จะคำนึงถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ ส่วนมากได้แนวมาจากสภาพความเป็นอยู่ของคน พื้นบ้าน การทำมาหากิน อุตสาหกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ที่แสดงออกเพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ของตน ซึ่งอาจเรียกการพ่อนรำแบบที่ปรับปรุงขึ้นว่า “การพ่อนพื้นบ้าน”

สรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ชีวิตส่วนใหญ่ติดอยู่กับขนบประเพณี พิธีกรรม รักถิ่นฐานอารยธรรม และเป็นแหล่งศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในการปฏิบัติในขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้เกิดศิลปะการพ่อนการแสดงเข้ามาเพื่อแสดงออกถึงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการสร้างสรรค์การแสดงที่

ยังคงนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นนำมาเป็นแบบอย่างแต่สร้างรูปแบบให้แตกต่างโดยจากการประดิษฐ์ชุดการแสดงขึ้นใหม่ ทำรำ เพลง ทำนอง เนื้อร้อง เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ของชนเผ่าไทยลาว พุทโธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงชุดรำลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทโธสง มีกรอบการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ของชนเผ่าไทยลาว พุทโธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงชุดรำลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทโธสง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป รายละเอียด ดังนี้

1. ผู้รู้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลพุทโธสง จำนวน 2 คน ผู้ใหญ่บ้านบ้านศรีชะแรด จำนวน 1 คน ชาวบ้านตำบลมะเฟือง จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

2. ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ จำนวน 18 คน ประกอบไปด้วย นักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ จำนวน 12 คน ซึ่งผ่านการเรียนรายวิชาศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน, ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง จำนวน 1 คน เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านการแต่งเนื้อเพลงพื้นบ้านอีสานใต้, ผู้แต่งทำนองดนตรี จำนวน 1 คน เป็นคุณครูสอนวิชาดนตรี ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการแต่งทำนองดนตรีพื้นบ้านอีสาน ผู้ร่วมออกแบบท่ารำ จำนวน 2 คน เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านในท้องถิ่น และผู้ร่วมออกแบบเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ จำนวน 2 คน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้เกี่ยวกับลายผ้าและเครื่องประดับในท้องถิ่น

3. ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ผู้วิพากษ์ชุดการแสดง (กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ) จำนวน 3 ท่าน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ สมุดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และกล้องวิดีโอ โดย แบบสัมภาษณ์ ดำเนินการหาความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความเที่ยงตรงของประเด็นคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ระหว่าง 0.67 – 1.00 จากนั้นดำเนินการปรับแก้ข้อคำถามก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระดับได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นหลักโดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1.1 ติดต่อประสานงานล่วงหน้าไปยังบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตทำ

1.2 เดินทางเข้าพื้นที่เพื่อแนะนำตนเองต่อบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง นายกและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนขออนุญาตผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านในหมู่บ้าน พร้อมทั้งขอคำแนะนำสำหรับการเก็บข้อมูล

1.3 สร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

1.4 นัดหมายกับผู้ที่จะให้ข้อมูล สอบถาม สัมภาษณ์ ผู้พ้อง เพื่อที่จะทำการบันทึกข้อมูล

1.5 บันทึกข้อมูลทั้งหมดลงเทปบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ ทั้งนี้ได้แบ่งแยกข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ความเป็นมาของพื้นที่วิจัย ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี และความเชื่อในเขตอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

1) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่วิจัย อำเภอพุทไธสง ได้แก่ ความเป็นมาบริบทของอำเภอพุทไธสง ข้อมูลชนเผ่าไทยลาวที่อาศัยอยู่ในอำเภอพุทไธสง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับนาฏกรรมที่ปรากฏในประเพณีในเขตพื้นที่วิจัย ได้แก่ ศิลปะการแสดงท้องถิ่นในเขตอำเภอพุทไธสง

3) ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมในเขตพื้นที่วิจัย ได้แก่ วัฒนธรรมที่ปรากฏในเขตพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ส่วนนี้ได้ใช้วิธีการสำรวจ สังเกต บันทึกเสียงบันทึกภาพ การสัมภาษณ์วิทยากรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับชาวบ้านในหมู่บ้าน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ บทความ วรรณกรรม รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือต่าง ๆ ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวม ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังนี้ 1) สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ 2) สำนักหอสมุด จังหวัดบุรีรัมย์ 3) ศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้ได้วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก ใช้ข้อมูลจากเอกสารตำรา ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของพื้นที่วิจัย อำเภอ พุทไธสง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ แล้วนำมาบันทึกเรียบเรียงโดยจัดลำดับให้มีความสัมพันธ์กันทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเขตพื้นที่วิจัย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับนาฏกรรมที่ปรากฏในประเพณีในเขตพื้นที่วิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์กับองค์ประกอบที่สำคัญลักษณะการฟ้อนเครื่องดนตรี เครื่องแต่งกายของนาฏกรรมในประเพณีที่ปรากฏในเขตพื้นที่วิจัย

3. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปรากฏ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก โดยทำการวิเคราะห์ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ ความเป็นมา เนื้อร้อง ขั้นตอนการฟ้อน รูปแบบ เครื่องแต่งกาย เพื่อให้ทราบถึงนาฏกรรม และค่านิยมของชุมชนต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งแยกข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอนดังนี้ คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของแหล่งพื้นที่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแตร ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 2 สร้างสรรค์รูปแบบการแสดง ชุดฟ้อนลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาของแหล่งพื้นที่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทยลาว

ความเป็นมาของหมู่บ้านชนเผ่าไทยลาว ในหมู่บ้านศีร์ษะแตร ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เชื่อกันว่าได้อพยพมาจากฝั่งลาว นครเวียงจันทน์และท้องถิ่นอื่นได้อพยพย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณบ้านศีร์ษะแตร ทางลาวล้านช้าง ทางลาวชัยภูมิและอีกกลุ่มมาจากสาเกตุนคร เกี่ยวกับตำนานการย้ายมาจากเมืองศรีโคตรบองและอีกกลุ่มที่เป็นชนกลุ่มเขมร มี 2 หมู่บ้านและชนเผ่ากลา ชนเผ่าส่วย อีก 2 หมู่บ้าน แต่หากชนเผ่าไทยลาวมีจำนวนผู้อาศัยน้อยกว่าชนเผ่าอื่น ซึ่งชนเผ่าไทยลาวที่อาศัยในหมู่บ้านศีร์ษะแตรจะใช้ภาษาที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น โดยส่วนมากเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแตร จะใช้ภาษาลาวสำเนียงชัยภูมิ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวสำเนียงนครสาเกตุนคร ลักษณะการแต่งกายหมู่บ้านจะมีการผลิตผ้าไหม โดยส่วนมากนิยมทอผ้าไหม อีกทั้งเป็นเพิ่มรายได้ให้กับหมู่บ้าน เป็นเอกลักษณ์เด่นของท้องถิ่นคือ การทอผ้าขึ้นดินแดง โดยนิยมใช้สีแดง มีหัวขึ้น ดินขึ้น ลักษณะการใช้สีนิยมใช้สีแดง แต่ลักษณะการใช้สีที่มาจากทางนครสาเกตุนคร จะใช้สีออกชมพู แต่หมู่บ้านศีร์ษะแตรจะคงอนุรักษ์และยึดสีของผ้าไหมแบบดั้งเดิมไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่น ลวดลายผ้าขึ้นดินแดงมีการพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่หากยังคงมีลายอนุรักษ์แบบดั้งเดิมไว้อยู่ ลักษณะเสื้อของชนเผ่าไทยลาว ผู้หญิงนิยมสวมเสื้อย้อมมะเกลือสีดำ หรือสีหม่อนิล ห่มสไบเฉียง เครื่องประดับเงินโบราณ เช่น ภาษาลาวเรียกว่า ก้องแขน ก้องขา ภาษาไทยแปลว่า กำไลแขน กำไลขา ผู้ชายสวมเสื้อหม้อฮ่อม โปกศีร์ษะ หรือภาษาลาวเรียกว่า การเขียนควน

ผลการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดง ชุดฟ้อนลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง

1. บทร้อง

การแต่งบทร้อง ได้ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาเอกลักษณ์ทาง ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อประเพณี และอาหารท้องถิ่น ประจำหมู่บ้านถิ่นชาวไทยลาว บ้านศีร์ษะแตร ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จากเอกสารหลักฐานที่ปรากฏ และการลงพื้นที่การสัมภาษณ์ข้อมูล จากผู้รู้ที่เป็นผู้เผยแพร่ข้อมูลประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน โดยการเล่าประสบการณ์ อธิบายถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ความหมายของบทร้อง ชุดฟ้อนลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง สื่อถึงความเป็นมาความเชื่อ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ของชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแตร อำเภอพุทไธสง ซึ่งจะมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ภาษาที่ใช้เป็นสำเนียงลาวชัยภูมิโดยส่วนมาก และที่สำคัญมีชนเผ่าไทยลาวที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศีร์ษะแตรเป็นจำนวนมาก แต่หากมีชนเผ่าอื่นมาอาศัยอยู่ด้วย เช่น เผ่าเขมร เผ่าส่วย และเผ่ากลา ซึ่งเหลืออยู่แค่คนเดียวในหมู่บ้าน คือนายสุบิน คนชนเผ่าดังกล่าวมีผู้อาศัยอยู่เป็นส่วนน้อย ดังนั้นจึงสนใจที่จะศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูล โดยเลือกศึกษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ของชนเผ่าไทยลาว บ้านศีร์ษะแตร ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง โดยมีบทร้อง ดังนี้

“ชุดฟ้อน รำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง”

ประพันธ์โดย : ดร.สุวิทย์ วิซัด

ทำนอง : ลำเพลิน

- (เกริ่นลำเพลิน) ละจ้งว่าเปิดผ้ามานั่ง แสงสว่างหนอแลหา ได้มาเห็นทางตาสาวพุทไธสงงามแท้ลาว
พุทไธสงงามแท้
- (ลำเพลินเดิน) โอ้ย หนอนาง ทางถิ่นกว้างบุรีรัมย์ยิ่งใหญ๋ ๆ แดนพุทไธสงได้เอ้อย่างบ้านด่านเมืองยาบ ๆ
เบื่องละเอื้องถิ่นแดนธรรม ปฏิมาหลังห่อพระเจ้าใหญ่เอื้องบ้าน/ตำนานแจ้งแสงขึ้น
ต่อ บึงสระบัว แลพ้อเอี้ยงหงส์แก้วแพรวงาม ตามติดค้ำผากป่าพนาสนธ์ ๆ มาพบ
ยลพุทไธสงพระเจ้าใหญ่เอื้องล้าน
- (รำวงลาว) ตำนานพระพุทไธสงคี่ใหญ่ ขจัดโศกภัยได้อยู่ร่มเย็น วัดหงส์ละสมณานามเป็น เช่นดั่ง
นามเห็นละหงส์ค้ำนำทาง หนองน้ำมีหัวแรดใหญ่ วารขึ้นใจละไหลเย็นเป็นทาง อุดม
ละแมกไม้ยูงยาง ๆ กลีบปทุมบัวบางสวยดั่งนางเทวา
- (ลำเพลิน) งามปานฟ้าละเทวาแดนหมื่น ๆ ลิ่นทางไหมเจ็ดจำ เอี้ยงงามผ้าค่าแพง แสงส่องแจ่มมา
จุดมะโงไฟ เป็นสายโยงทั่ว ใจเฝ้าไทยลาวนี้ (รำวงลาว) (สำเนียงพุท) สำเนียงพื้นถิ่น
ชัยภูมิ ไทยลาวเป็นปุม ชัยภูมิบ่อนเค้า ย้ายตัวมากันเป็นเหล่าเวียงจันทน์แนวเก่า เอ็ด
แสลงแปงไว้ มาอยู่ละพุทไธสงได้ ๆ มีพระเจ้าใหญ่ ละศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน เชิญละมาละแวง
ละเที่ยวเตื่อท่าน ๆ ฟังสำเนียงบุฮาน ลาวพุทไธสงนี้ (ดนตรีสร้อย)
- (ลำเพลิน) เชิญมาพื้มาเบ่งบุญงานปิดทองพระเจ้าใหญ่ กุลาส่วยลาวได้ เอ้อยใจพร้อมน้อมธรรม
มา ๆ จำคำโปมแจ๋แนม แหมดวงไทรผัดแถม กระโดนใหญ่ให้มาเที่ยว ๆ

1.2 ทำนองเพลง

ลักษณะดนตรีทำนองลายเพลงประกอบการแสดง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบในการบรรเลงจะประกอบด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ โปงกลาง แคน โหวด พิณ เบส กลอง รำมะนา ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก ร่วมบรรเลงประกอบการแสดง โดยใช้จังหวะของลำเพลิน ที่มีเนื้อร้องในการเชิญชวนให้มาเที่ยวบ้านศรีษะแรด ซึ่งเป็นหมู่บ้านไทยลาว ซึ่งมีคนลาวอาศัยอยู่จำนวนมาก เนื้อร้องจึงแนะนำเชิญชวนเที่ยวชม และใช้ภาษาท้องถิ่น ภาษาลาว สำเนียงชัยภูมิ ที่นำมาใช้ประกอบบทร้อง ความหมายของบทเพลงก็จะบ่งบอกถึงความเชื่อ ภาษาวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และอาหารพื้นถิ่น ซึ่งได้นำมาแต่งบทร้อง เพื่อสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของหมู่บ้านถิ่นไทยลาวอำเภอพุทไธสง

--- ล	- ด ร ม	- ล ม ช ร	- ด ล ด	- - ม ร	- ด ร ม	ล ช ม ร	- ด ล ด
- ช - ร	- ด ร ม	- ช ม ร	ม ช ร ม	- - - ด	- ล - ช	- ล - ด	- ช - ล
- - - ร	- ด ร ม	ช ม ช ร	ม ช ร ม	- ช ม ล	ม ช ร ม	- ช ม ร	ม ด ร ม
ล ม ช ร	- ด ล ด	- ช - ม	- ช ร ม	- ด ล ช	- ล ม ช ล	- - - -	ช ล ช ล
- - - -	ช ล ช ล	ด ล ช ล	ล ม ช ล	ด ล ด ด	ร ช ร ม	ล ม ช ร	ม ด ล ด
- ม - ร	- ด ร ม	ล ม ช ร	- ด ล ด	- ม - ร	- ด ร ม	- ช ม ร	ม ช ร ม
- ด ล ช	ล ม ช ล	ร ด ร ล	ด ร ล ด	ม ร ม ด	ร ม ด ร	ช ล ช ล	ร ม ช ม
- - ล ม	- - ล ม	- - ล ช	- - ล ม	- - ม ร	- - ม ด	- - ร ด	- ร ล ด
ร ม ร ด	ร ม ร ด	ร ด ร ด	ร ด ร ล	- ล ด ช	ด ช ล ม	ล ม ช ด	- ด ล ด

ภาพที่ 2 โน้ตเพลงการแสดง ชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง

- ล - -	- ด ร ม	- ช ม ร	- ม ด ร ม	- ล - ม	- ด ร ม	ล ช ม ร	ม ด ร ม
- ฟ ม ร	ม ฟ ม ล	ล ฟ ม ร	ม ฟ ร ม	- ล - ม	- ด ร ม	ล ช ม ร	ด ล ร ด
- ล - ด	ร ช ม ร	- ด ล ช	ล ม ช ล	ช ล ท ช	ล ท ช ล	ร ด ร ท	ด ร ท ด
ม ร ม ด	ร ม ด ร	ช ม ช ร	ม ช ร ม	- ล - ม	- ล - ด	- ม ด ร	- ล - ด
- ล - ช	- ล - ร	- ช ร ม	- ล - ด	- - - ม	- ม - ม	ช ม ร ด	- ท - ล
- ช - ล	- ท - ม	- - - ช	- - - ล				

ภาพที่ 3 ทำนองลายลำเพลินโบราณ

1.3 รูปแบบเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบ

ลักษณะเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง โดยใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานบรรเลง มีลักษณะเป็นวงโปงลางอีสาน ซึ่งวัฒนธรรมไทยลาวจะใช้เครื่องดนตรีที่เหมือนกันซึ่ง โดยวงโปงลางโบราณมีการพัฒนาตามยุคสมัย หากแต่ยังมีเครื่องดนตรีที่เป็นแบบดั้งเดิมที่ยังคงอนุรักษ์และใช้บรรเลงประกอบการแสดงสามารถใช้บรรเลงในทำนองลำเพลินอีสานได้ จากการสัมภาษณ์ข้อมูลนายอัมพร กิ่งใส อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงษ์ ทำนองที่ใช้ในการแสดงไซทำนองลายลำเพลิน เนื่องจากเป็นหมู่บ้านไทยลาว ดังนั้นจึงใช้เครื่องดนตรีประกอบชุดการแสดง โดยใช้วงโปงลางพื้นบ้านอีสานท้องถิ่นบรรเลง

ภาพที่ 4 เครื่องดนตรีวงโปงลาง

ที่มา: จำหน่ายเครื่องดนตรีอีสานทุกชนิด บ้านท่าเรือ จ.นครพนม (2567)

1.4 เครื่องแต่งกาย รูปแบบเครื่องแต่งกายชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง ลักษณะเครื่องแต่งกายได้สร้างสรรค์ และออกแบบเครื่องแต่งกายโดยอ้างอิงจากเครื่องแต่งกายของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งเป็นชนเผ่าถิ่นไทยลาว ในอำเภอพุทไธสง และจากการสัมภาษณ์ของผู้รู้ การแต่งกายใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่มีอยู่ประกอบกับรูปแบบของการแต่งกายของชนเผ่า โดยแต่ก่อนผู้หญิงจะสวมเสื้อย้อมมะเกลือสีดำ ใส่สไบผ้าขาวม้าเปี่ยง ผ้าขึ้นดินแดง เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่ยังอนุรักษ์ไว้ อีกทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการผลิตผ้าไหมขึ้นดินแดง และยังสร้างรายได้ให้ชุมชน ลวดลายผ้าขึ้นแบบอนุรักษ์ และสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ตามยุคสมัย จึงทำให้ชุมชนมีรายได้เสริม และเป็นการประกอบอาชีพเสริมของคนในชุมชน ใช้เครื่องประดับเงินทั้งหมด เครื่องแต่งกาย ประกอบด้วยดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกาย
ที่มา: เสาวรัตน์ ทศตะ (2567ก)

จากภาพที่ 5 องค์ประกอบเครื่องแต่งกาย ได้แก่ 1) ดอกไม้ทัดผมสีขาว (ดอกปทุม) 2) ปิ่นเงินปักผม 3) ต่างหูเงิน 4) สร้อยเงิน 5) สายสังวาลเงิน 6) สไบผ้าขาวม้า 7) ทรงผมมวยลาว 8) เสื้อแขนกุด สีน้ำเงิน 9) เข็มขัดเงินลายตะขอ และ 10) ผ้าไหมขึ้นดินแดง

1.5 กระบวนทำรำ ชูลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง

ในการวิจัยครั้งนี้ได้สร้างสรรค์รูปแบบกระบวนทำรำ ให้สอดคล้องกับความหมายของเนื้อเพลง ตามข้อมูลการสัมภาษณ์ลงพื้นที่ และเอกสารข้อมูลที่น่ามาอ้างอิง กระบวนทำรำเป็นการตีบทตามเนื้อร้อง โดยบางท่าได้แนวคิดจากการสร้างสรรค์ทำรำมาจากท่าลำเพลินแบบโบราณ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้นำรูปแบบท่าลำเพลินแบบดั้งเดิมมาเปรียบเทียบกับท่ารำ เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมของถิ่นชาวไทยลาว ในอำเภอพุทไธสงยังคงใช้สายและทำนองลายลำเพลินที่ชาวบ้านนิยมนำมาแสดง หากแต่ยังไม่มีชุดการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์แบบดั้งเดิมของท้องถิ่น มีแต่จังหวะ ทำนองของถิ่นไทยลาวที่ยังคงอนุรักษ์และสืบทอดต่อกันมาให้คงอยู่ในพื้นที่ จากข้อมูลการ สัมภาษณ์นายอัมพร กิ่งไธสง อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหงส์ โดยมีบทร้อง กระบวนทำรำ และท่ารำของลำเพลินแบบดั้งเดิมที่เป็นท่าเปรียบเทียบกับดังตารางที่ 1

จากตารางที่ 1 รูปแบบการสร้างสรรค์ชุดการแสดง ลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสงได้ประดิษฐ์กระบวนทำรำโดยออกแบบท่ารำเปรียบเทียบกับท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ซึ่งท่าที่ปรากฏและใกล้เคียงกับท่ารำชูลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง ได้แก่ - ท่าที่ 9 เนื้อร้อง ตำนานแจ้งแกลงขึ้นต่อ ใช้ท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 1 ท่าลำเพลินท่าเข้า - ท่าที่ 10 เนื้อร้อง บึงสระบัวแลพ้อเอ๋ยหงส์แก้ว ใช้ท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 1 ท่าลำเพลินท่าเข้า - ท่าที่ 11 เนื้อร้อง เอ๋ยหงส์แก้วแพรวงาม ใช้ท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 2 ท่าจวง - ท่าที่ 35 เนื้อร้อง ไทยลาวเป็นปุม ใช้ท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 2 ท่าจวง - ท่าที่ 51 เนื้อร้อง ปิดทองพระเจ้าใหญ่ กุลาส่วยลาวได้ ใช้ท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าออก (ท่าจบ) และกระบวนท่าได้ออกแบบสื่อให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทยลาว ที่อาศัยอยู่ใน

อำเภอฟุโธสง อีก ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมท้องถิ่น การทำมาหากินและการเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น ได้นำมาถ่ายทอดเป็นชุดการแสดงใหม่ในวិชาครั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าการลงพื้นที่การสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบชุดการแสดงประจำท้องถิ่น จึงสนใจศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้มาของชุดการแสดงประจำท้องถิ่น ชนเผ่าไทยลาว อำเภอฟุโธสง จังหวัดบุรีรัมย์ และสามารถนำไปเผยแพร่ และต้อนรับแขก ที่มาเยี่ยมเยือนได้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างท่ารำชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุโธสงที่การสร้างสรรค์สอดคล้องกับท่ารำดั้งเดิมลายลำเพลิน

ลำดับ ท่ารำ	ท่ารำสร้างสรรค์ชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาว ชาวพุโธสง	ท่ารำดั้งเดิม ลายลำเพลิน
9		
เนื้อร้อง : ตำนานแจ้แกลงขึ้นต่อ อธิบายท่ารำ ดังนี้ ศิริษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาจับ หลัง มือซ้ายแบมือ ตั้งไว้หลัง เท้า : ตะเท้าซ้าย เท้าขวายืนเต็มเท้า ย่อตัวลง แล้วย่อ		
10		
เนื้อร้อง : บึงสระบัวแลพ้อเอ๋ยหงส์แก้ว อธิบายท่ารำ ดังนี้ ศิริษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาจับเข้า ระดับเหนือศิริษะ มือซ้ายตั้งวงระดับ เท่ากับมือขวา เท้า : ย่ำเท้าแบบลำเพลิน		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ท่ารำ	ท่ารำสร้างสรรค์ชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาว ชาวพุทไธสง	ท่ารำดั้งเดิม ลายลำเพลิน
11		
เนื้อร้อง : เอ๋ยหงส์แก้วแพรวงาม อธิบายท่ารำ ดังนี้ ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาแบลง ระดับเอว มือซ้าย จีบคว่ำระดับเอว เท้า : แตะเท้าขวา เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า ย่อลง		
35		
เนื้อร้อง : ไทยลาวเป็นปูมา อธิบายท่ารำ ดังนี้ ศีรษะ : เอียงซ้าย มือ : มือขวาดั้งวาง ล่างระดับสะดือ มือ ซ้ายจับเข้าระดับ สะดือ เท้า : ย่ำเท้าซ้าย		

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ท่ารำ	ท่ารำสร้างสรรค์ชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาว ชาวพุทไธสง	ท่ารำดั้งเดิม ลายลำเพลิน
51		

เนื้อร้อง : ปิตทองพระเจ้าใหญ่ กุลาช่วยลาวได้

อธิบายท่ารำ ดังนี้

ศีรษะ : เอียงซ้าย

มือ : มือขวาแบมือ แขนตั้งระดับข้าง ลำตัว กระดิกนิ้ว มือซ้ายป้องหน้า กระดิกนิ้ว

เท้า : เท้าขวาวาง หลัง เท้าซ้ายวาง หน้า

ที่มา: เสาวรัตน์ ทศตะ (2567ข)

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาแหล่งพื้นที่วัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานใต้ ชนเผ่าไทลาว บ้านศีร์ษะแตร ตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

ความเป็นมาของหมู่บ้านชนเผ่าไทลาว บ้านศีร์ษะแตร เชื่อกันว่าได้อพยพมาจากลาว นครเวียงจันทน์และท้องถิ่นอื่นได้อพยพย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่บริเวณบ้านศีร์ษะแตร ทางลาวล้านช้าง ทางลาวชัยภูมิ และอีกกลุ่ม ที่มาจากสาเกตุนคร เกี่ยวกับตำนานการย้ายมาจากเมืองศรีโคตรบอง และอีกกลุ่มที่เป็นชนกลุ่มเขมร มี 2 หมู่บ้าน และชนเผ่ากุลา ชนเผ่าส่วย อีก 2 หมู่บ้าน แต่หากชนเผ่าไทลาวมีจำนวนผู้อาศัยเยอะกว่าชนเผ่าอื่น

ชนเผ่าไทลาวที่อาศัยในหมู่บ้านศีร์ษะแตรจะใช้ภาษาที่แตกต่างจากกลุ่มอื่น โดยส่วนมากเผ่าไทลาวบ้านศีร์ษะแตร จะใช้ภาษาลาวสำเนียงชัยภูมิ ซึ่งแตกต่างจากภาษาลาวสำเนียงนครสาเกตุ ลักษณะการแต่งกายหมู่บ้านจะมีการผลิตผ้าไหม โดยส่วนมากนิยมทอผ้าไหม อีกทั้งเป็นเพิ่มรายได้ให้กับหมู่บ้าน เป็นเอกลักษณ์เด่นของท้องถิ่นคือการทอผ้าขึ้นดินแดง โดยนิยมใช้สีแดง มีหัวขึ้น ดินขึ้น ลักษณะการใช้สีนิยมใช้สีแดง แต่ลักษณะการใช้สีที่มาจากทางนครสาเกตุ จะใช้สีออกชมพู แต่หมู่บ้านศีร์ษะแตรจะคงอนุรักษ์และยึดสีของผ้าไหมแบบ ดั้งเดิมไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่น ลวดลายผ้าขึ้นดินแดงมีการพัฒนาไปตามยุคสมัย แต่หากยังคง มีลายอนุรักษ์แบบดั้งเดิมไว้อยู่ ลักษณะเสื้อของชนเผ่าไทลาว ผู้หญิงนิยมสวมเสื้อย้อมมะเกลือสีดำ หรือสีหมอนิล ห่มสไบเบี่ยง เครื่องประดับเงินโบราณ เช่น ภาษาลาวเรียกว่า ก้องแขน ก้องขา ภาษาไทยแปลว่า กำไลแขน กำไลขา ผู้ชายสวมเสื้อหม้อย้อม โปกศีร์ษะ หรือภาษาลาวเรียกว่า การเขียนควน

1.2 รูปแบบการแสดงชุด ฟ้อนลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง กระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย เพลงบทร้อง รูปแบบวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงการ พบว่า ประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทลาวเกิดจากอพยพจากนครเวียงจันทน์ มาอาศัยอยู่ หมู่บ้านศีร์ษะแตรหรือบ้านหัวแฮด บ้านหัวแตร ซึ่งเป็นชื่อเดิม โดยส่วนใหญ่จะเป็นเชื้อสายไทยลาวชัยภูมิ อีกทั้งภาษาสำเนียงที่ใช้นิยมใช้ภาษาลาวสำเนียงชัยภูมิ ดังนั้นจึงใช้ทำนองในการแต่งเนื้อ

ร้องทำนองลำเพลิน และในท้องถิ่นใช้ทำนองลำเพลินเป็นเอกลักษณ์ที่คงอยู่ และบทร้องสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น ความเป็นอยู่ของชนเผ่าไทยลาว การกินอยู่ เอกลักษณ์วัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏ ประกอบกับเครื่องดนตรีที่ใช้เป็น วงดนตรีโปงลางอีสาน ซึ่งเครื่องดนตรีประกอบเป็นประเภทของเครื่องดนตรีพื้นบ้านทั้งหมด อีกทั้งเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นกับทำนองลายลำเพลินได้

1. การสร้างสรรค์ทำรำชุดการแสดง ลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง โดยงานวิจัยนี้ได้ประดิษฐ์ กระบวน ทำรำโดยออกแบบทำรำเปรียบเทียบกับทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ซึ่งทำที่ปรากฏ และใกล้เคียงกับทำรำชุดลำเพลิน ชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสง ได้แก่

- ท่าที่ 9 เนือร้อง ตำนานแจ้งแกลงขึ้นต่อ ใช้ทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 1 ทำลำเพลินท่าเข้า
- ท่าที่ 10 เนือร้อง บึงสระบัวแลพ้อเอ๋ยหงส์แก้ว ใช้ทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 1 ทำลำเพลินท่าเข้า
- ท่าที่ 11 เนือร้อง เอ๋ยหงส์แก้วแพรวงาม ใช้ทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 2 ท่าจวง
- ท่าที่ 35 เนือร้อง ไทยลาวเป็นปุม ใช้ทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าที่ 2 ท่าจวง
- ท่าที่ 51 เนือร้อง ปิดทองพระเจ้าใหญ่ กลาส่วยลาวได้ ใช้ทำลำเพลินแบบดั้งเดิม ท่าออก (ท่าจบ)

จะเห็นว่ากระบวนท่าได้ออกแบบสื่อให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของชนเผ่าไทยลาว ที่อาศัย อยู่ในอำเภอพุทไธสง อีกทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมท้องถิ่น การทำมาหากินและการเป็นอยู่ที่ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้นำมาถ่ายทอดเป็นชุดการแสดงใหม่ในวิจัยครั้งนี้ จากการศึกษาค้นคว้าการลงพื้นที่ การ สัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบชุดการแสดงประจำท้องถิ่น งานวิจัยนี้จึงสนใจศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้มาของชุดการแสดงประจำท้องถิ่น ชนเผ่าไทยลาว อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ และสามารถนำไปเผยแพร่ และต้อนรับแขก ที่มาเยี่ยมเยือนได้

2. เครื่องแต่งกาย ออกแบบเครื่องแต่งกายโดยอ้างอิงจาก เครื่องแต่งกายของชาวบ้านชนเผ่าไทย ลาวพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยสวมเสื้อแขนกุดสีกรมท่า ผ่ากระดุม ผ้าถุงไหมขึ้นตีนแดง ผ้าคาดเอวลายสีแดงเลือนนก สไบผ้าขาวม้า สวมเครื่องประดับเงิน สร้อย ต่างหู กำไล ทัดดอกไม้สีขาว ทรงผมมวยรวบดึง

3. เครื่องดนตรี ทำนองลายลำเพลิน ใช้ดนตรีพื้นเมือง เนือร้อง ได้แต่งขึ้นจากการแนะนำสถานที่ ท้องเที่ยว วัฒนธรรมประเพณี ของดีของชนเผ่าไทยลาว บ้านศีระขะเรด อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์

จากการที่ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบในการสร้างสรรค์ ชุดการแสดง ลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาว พุทไธสง ซึ่งได้มีบทบาทในการพัฒนาชุดการแสดงพื้นบ้านอีสานได้ ชนเผ่าไทยลาว จากข้อมูล ที่ได้ค้นพบมาเป็นการ แสดงชุดใหม่ ในแนวสร้างสรรค์ให้กับผู้ที่สนใจ โดยมีหลักดังนี้

1. หลักและแนวคิดในการประดิษฐ์ชุดการแสดง

- 1.1 ตั้งความมุ่งหมายและกำหนดแนวทางในการนำเสนอชุดการแสดง
- 1.2 ชุดการแสดงที่นำเสนอเป็นการแสดงเข้ากับยุคปัจจุบัน
- 1.3 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการแสดง

2. ทำรำประกอบการแสดง

- 2.1 ใช้ทำรำแบบดั้งเดิมเปรียบเทียบกับชุดฟ้อนลำเพลิน
- 2.2 ใช้ทำรำนาฏศิลป์พื้นเมือง และผสมกับแม่ท่าอีสาน โดยเฉพาะภาษาท่าที่เป็นเอกลักษณ์ใน

การสื่อสารโดยการตีบท ของบทเพลงโดยใช้ท่าเป็นสื่อ

3. การแต่งกาย

- 3.1 ใช้เครื่องแต่งแบบดั้งเดิม เลียนแบบการแต่งกายแบบชนเผ่าไทยลาวของหมู่บ้านเป็นเครื่อง

แต่งกายในการแสดง

4. เครื่องดนตรี ทำนองลายเพลง

- 4.1 ใช้เครื่องดนตรีที่มีอยู่และลายเพลงแบบดั้งเดิมประกอบการแสดง
- 4.2 บทร้อง ได้แต่งขึ้นใหม่ โดยใช้ทำนองลายลำเพลิน

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยรูปแบบการแสดงชุดฟ้อนลำเพลินหมั่นไทยลาวชาวพุทไธสง กระบวนท่ารำ เครื่องแต่งกาย เพลง บทร้อง รูปแบบดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดง การเกิดขึ้นจากการประยุกต์ทำฟ้อนจากการศึกษาท่าลำเพลินแบบดั้งเดิม โดยอาศัยท่าทางจากธรรมชาติของมนุษย์และท่าตีบทส่อให้เห็นถึงความหมายของท่ารำมาผสมให้มีการเคลื่อนไหวที่อ่อนช้อยงดงามทำให้เกิดสุนทรียะแก่ผู้ชมทั้งสามารถสร้างจินตนาการกับเนื้อร้อง และการนำลายเพลงโบราณมาเรียบเรียงจังหวะและทำนองบันทึกโน้ต และใช้ประกอบการแสดง เป็นการเผยแพร่และสร้างแนวคิดให้กับงานการแสดงใหม่ ๆ ได้ นอกจากนี้การพัฒนารูปแบบเครื่องแต่งกาย ในการการเลียนแบบและสร้างความสวยงามจากผ้าพื้นบ้านท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งผ้าชิ้นดินแดงเป็นการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่นำมาสร้างสรรค์รูปแบบของเครื่องแต่งกายในชุดการแสดง และยังสามารถพัฒนาเครื่องแต่งกายของชุดฟ้อนอื่น ๆ ให้มีความงดงามเพิ่มเติมด้วยการคิดและประดิษฐ์งานเครื่องแต่งกาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ (2532) ที่อธิบายว่าท่าฟ้อนของชาวอีสานมีความเป็นอิสระสูง โดยเน้นท่าธรรมชาติความสนุกสนานขึ้นอยู่กับลีลาของผู้ฟ้อนที่จะขยับมือเคลื่อนไหว ส่วนเครื่องดนตรีก็มีส่วนสำคัญในการแสดงเพื่อให้ท่ารำสอดคล้องอารมณ์กับท่วงท่าลีลาของท่าฟ้อน โดยการสร้างสุนทรีภาพทางดนตรีนอกจากความไพเราะของท่วงทำนองที่หลากหลายให้สอดคล้องกับอารมณ์ของการแสดงด้วยลายเพลงที่หลากหลายเช่นกันเพื่อการแสดงจะได้สมบูรณ์ครบองค์ประกอบของชุดการแสดง และการสร้างสรรค์ท่าฟ้อนพื้นบ้านอีสาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต สีโฆรส และคณะ (2565 : 164) การแสดงที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ จะคำนึงถึงความเหมาะสมในการนำไปใช้ ส่วนมากได้แนวมาจากสภาพความเป็นอยู่ของคน พื้นบ้าน การทำมาหากิน อุตสาหกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ที่แสดงออกเพื่อเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นของตน ซึ่งอาจเรียกการฟ้อนรำแบบที่ปรับปรุงขึ้นว่า “การฟ้อนพื้นบ้าน” และสอดคล้องกับงานวิจัย นุชรินทร์ พลแสน และ สุภาวดี โพธิเวชกุล (2562 : 162) กล่าวไว้ว่า การแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์สามารถแบ่ง แนวคิดได้ทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. กลุ่มชาติพันธุ์ 2. กลุ่มการเล่น 3. กลุ่มประกอบ ทำนองลำ 4. กลุ่มวิถีชีวิต 5. กลุ่มประเพณีและพิธีกรรม และแบ่งรูปแบบตาม ลักษณะเครื่องนุ่งห่มโดยยึดเกณฑ์การนุ่งผ้าที่แตกต่างกันได้ทั้งหมด 4 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่ 1 การนุ่งผ้าถุงยาว รูปแบบที่ 2 การนุ่งผ้าถุงสั้น รูปแบบที่ 3 การนุ่งโจง กระเบน และรูปแบบที่ 4 การนุ่งผ้าเตี่ยว ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกายมี ทั้งหมด 4 ขั้นตอนประกอบด้วย 1. การสร้างแนวคิด 2. ขั้นตอนการออกแบบเครื่องแต่งกาย 3. ปรับปรุงแก้ไข และ 4. นำออกเผยแพร่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

- 1.1 ควรสร้างความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันระหว่างผู้ที่มีความรู้ด้านการแสดงท้องถิ่นกับผู้ที่มีความรู้ด้านการแสดงแบบสมัยใหม่เพื่อพัฒนาการสร้างสรรค์งานนาฏกรรมอีสาน
- 1.2 ควรส่งเสริมให้มีการสร้างสรรค์ท่าฟ้อนจากวัฒนธรรมท้องถิ่นพื้นบ้านอีสานและประเพณีท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เป็นการสร้างงานแนวอนุรักษ์ ยกย่องคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่
- 1.3 ควรเก็บ รวบรวมข้อมูล โน้ตลายดนตรีที่ใช้บรรเลง และใช้ประกอบการแสดงไปลงเป็นโน้ตสากลทุกเพลงเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป
- 1.4 ควรศึกษาหลักและวิธีสร้างเครื่องแต่งกายอย่างมีเหตุ และผลจะเป็นการสุนทรียะ แก่ผู้ชมให้การแสดงน่าสนใจและโดดเด่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับท่าสร้างสรรค์ถ้าฟ้อนท้องถิ่นอื่น ๆ
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของดีท้องถิ่นที่ยังไม่ได้นำมาประดิษฐ์ชุดการแสดง
- 2.3 ควรศึกษาเจตคติของผู้ชมที่มีต่อการแสดงที่มาจากเอกลักษณ์ ประเพณีประจำท้องถิ่นของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กันยารัตน์ เครือเขิน และ สุวรรณีย์ ห้วยหงษ์ทอง. (2563). การพัฒนาออนไลน์เกี่ยวกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 38(4), 42 - 60. <https://doi.org/10.14456/jiskku.2020.21>.
- จำหน่ายเครื่องดนตรีอีสานทุกชนิด บ้านท่าเรือ จ.นครพนม. (2567). *เครื่องดนตรีวงโปงลางครบชุด*. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=895344172607619&set=pcb.895350395940330>.
- ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- นุจรินทร์ พลแสน และ สุภาวดี โพธิเวชกุล. (2562). การออกแบบเครื่องแต่งกายประกอบการแสดงฟ้อนพื้นบ้านอีสานของวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 11(1), 161 - 186.
- ลักขณา เกยุราพันธ์, ธีรรัตน์ ตันนิรัตน์, ศราวุฒิ สมัญญา, ศรีมงคล เทพเรณู, ณรงค์วัฒน์ มิ่งมิตร, วราภรณ์ ศรีอุทัย, มงคล สมกิตติกันนท, และ ลลนา วงษ์ประเสริฐ. (2564). การศึกษาวัฒนธรรมไทยลาวครั้งเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 13(1), 163 - 174.
- สุนิศา โพธิแสนสุข. (2565). การสร้างนวัตกรรมทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ ชุด ลายศิลป์เสียงอีสาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 13(2), 242 - 256.
- เสาวรัตน์ ทศตะ. (2567ก). *เครื่องแต่งกาย* [ภาพถ่าย]. การจัดเก็บส่วนบุคคล.
- เสาวรัตน์ ทศตะ. (2567ข). ทำรำชุดลำเพลินชมถิ่นไทยลาวชาวพุทไธสงที่การสร้างสรรค์สอดคล้องกับทำรำดั้งเดิมลายลำเพลิน. *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อนุชิต สีโมรส, จิรัชยา ศรีโสภา, เพชรรัตน์ บุญไตร, สุจิตตา กงแก้ว, และ อริสา วรรณสุข. (2565). นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ : พุทธนามศรีทธาราชธิดานครเวียง. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(3), 162 - 170.
- อัคราพร สุขทอง, อัจฉรา สุทธิสนธิ์, กฤติกา ธรรมวิเศษ, ยุวดี พลศรี, จันทน์ จันทร์เขียว, สุภาวดี หลวงกลาง, และ สุดใจ สะอาดยิ่ง. (2566). การศึกษามรดกภูมิปัญญาการทอผ้าไหมพื้นเมืองสู่การสร้างสรรคการแสดงชุด “ระบำทอผ้าไหมเมืองสุรินทร์” บ้านท่าสว่าง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 25(1), 145 - 162.
- อัญชลี พลบุญ. (2560). การพัฒนาศิลปะการแสดงนาฏลีลาเยอบูชาแก่นในประเพณีวัฒนธรรมสัมพันธ์ระหว่างอีสานใต้ประเทศไทยกับหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารชุมชนวิจัย*, 11(3), 10 - 26.
- อำนวย คมกริช และ สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2565). การออกแบบสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นบ้านส่งเสริมหมู่บ้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(3), 302 - 315.